

д-р екон. наук, проф.,
доцент кафедри фінансів,
Одеський національний економічний університет
В.Г. Баранова,
старший викладач кафедри
фінансового менеджменту та фондового ринку,
П.В. Бондаренко

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА СТРАХОВОГО РИЗИКУ

Загальноприйнятим вважається розуміння категорії ризику як основи страхування. Будь-який ризик пов'язаний хоча б з одним з чотирьох компонентів, які є джерелами і причинами ризиків. До них слід віднести наступні: інформацію; особистість; технічні системи; природні явища.

Страховий ризик – той ризик, який може бути оцінений з точки зору вірогідності настання страхового випадку та кількісних розмірів можливого збитку. Страховий ризик – це ймовірна подія або сукупність подій, на випадок яких здійснюється страхування [1, с.13].

Основні критерії, які визначаються більшістю науковців і дозволяють вважати ризик страховим, є:

- ризик, який включається до обсягу відповідальності страховика, повинен бути можливим;
- ризик повинен носити випадковий характер;
- випадковість прояву даного ризику слід співвідносити з масою однорідних об'єктів;
- настання страхового випадку не повинно бути пов'язано з волевиявленням страхувальника чи іншої зацікавленої особи;
- страхова подія не повинна мати розміри катастрофи, тобто охоплювати масу об'єктів в рамках великої страхової сукупності;
- факт настання страхового випадку не відомий у часі та просторі;

- шкідливі наслідки реалізації ризику необхідно об'єктивно виміряти та оцінити [2, с.76].

Страховий ризик розглядається:

- як конкретне явище або сукупність явищ (подія або сукупність подій), при настанні яких провадяться виплати з раніше утвореного страхового фонду в натурально-речовинній або грошовій формі;

- у зв'язку з конкретним застрахованим об'єктом. Події співвідносять з об'єктом, прийнятим на страхування, де реалізується ризик;

- як пов'язаний із можливістю загибелі або ушкодження конкретного об'єкта, прийнятого на страхування.

Ймовірність виступає в якості міри об'єктивної можливості настання даної події або сукупності подій, що здійснюють шкідливий вплив. Ймовірність розраховується як відношення кількості подій, при яких страховий випадок наступив (наприклад, випадків загибелі або ушкодження майна), до кількості подій, при яких можлива поява такого страхового випадку.

З точки зору страхової компанії, ризик представляє собою предмет страхування, а обсяг ризику, його характер визначають для страховика можливість прийняття того чи іншого об'єкту на страхування.

Найбільш важливою проблемою в теорії ризику є розроблення заходів по його зниженню та управлінню.

При цьому характерною особливістю страхового бізнесу є те, що, з одного боку, страхування як основний вид послуг страхової компанії є одним з методів управління ризиками, а з іншого – страхова компанія як суб'єкт ринку сама потенціально підлягає цілому ряду ризиків.

Таким чином, страхова компанія в значній мірі сама потребує механізмів управління власними ризиками.

Існує багато різноманітних класифікацій ризиків, які може понести страхова компанія, але всі вони показують, що страхова компанія виступає своєрідним «акумулятором» ризиків.

Значний вплив на діяльність будь-якого страховика здійснюють ризики, не пов'язані зі страховою діяльністю. Вони в свою чергу поділяються на:

- а) ризику зовнішнього ринкового середовища;
- б) ризику внутрішнього ринкового середовища.

Але не в одній класифікації не надан елемент, який присутній у кожній класифікації та має значну долю впливу на істотне формування ризику, тобто інформаційну складову кожного ризику.

Інформаційна складова ризику найбільш вагома у випадках використання прогнозної інформації, дефіциту часу на обробку інформації та прийняття рішення, в умовах активного інформаційного протидії конкурентів або супротивника. На відміну від інших складових ризику, інформаційна складова обов'язково присутня у кожній ризиковій події. Змінюється лише її відносна величина. Значна частина ризикових подій пов'язана з технічними системами, технологічними процесами, іншими об'єктами, які є продуктами людської діяльності. Бажання попередити настання несприятливих подій або (та) отримати певну компенсацію при настанні страхового випадку стимулює розвиток ризикового страхування. При цьому інформаційна складова ризику набуває все більш значної ваги (ми не розглядаємо такої специфічної сфери страхування як страхування життя, хоча й тут інформаційна складова стає надалі суттєвішою). Розвиток та стрімке поширення інформаційних систем та інформаційних технологій сьогодні дозволяє говорити не тільки про інформаційну складову ризику, але надає можливість висування гіпотези щодо виникнення і формування власне інформаційного ризику.

У науковій літературі поки ще не склалося загальноприйнятого тлумачення поняття "інформаційний ризик".

Окремі фахівці в це поняття вкладають наступний сенс: інформаційний ризик - це можлива подія, в результаті якого несанкціоновано видаляється, спотворюється інформація, порушується її конфіденційність або доступність. Тобто поняття інформаційного ризику використовується як синонім поняття загроза безпеці інформації. Управління такими інформаційними ризиками зводиться до захисту інформації відповідними методами. Автори такого трактування інформаційного ризику під захистом інформації розуміють захист, в основному, від зловмисних дій.

Низка дослідників розглядаються лише технічні засоби інформаційних технологій, виключаючи такий ключовий елемент інформаційних систем, як фахівець[3, 282].

Практично відсутні підходи до трактування поняття "інформаційний ризик", в яких в якості можливих небажаних подій розглядалися б події, що призводять до зниження достовірності, повноти та актуальності інформації на стадії її отримання та введення в інформаційну систему.

У поняття інформаційний ризик не включають також ризики, пов'язані з можливою наявністю помилок у моделях, алгоритмах обробки інформації, програмах, які використовуються для вироблення керуючих рішень.

Не завжди поняття інформаційний ризик пов'язують з можливістю зниження якості інформації нижче допустимої межі у результаті збоїв і відмов програмних і технічних засобів. Інша група фахівців розглядає інформаційні ризики як економічну категорію. Інформаційні ризики оцінюються як можливість виникнення збитків, неотримання прибутку та інші негативні наслідки для суб'єкта страхування. Прикладом одного з таких підходів може служити наступне визначення: «Інформаційні ризики - це небезпека виникнення збитків або шкоди в результаті застосування компанією інформаційних технологій. Іншими словами, IT-ризики пов'язані із створенням, передачею, зберіганням та використанням інформації за допомогою електронних носіїв та інших засобів зв'язку»[4, 64-68].

Наведені підходи до розуміння терміну "інформаційний ризик" об'єднує дві обставини: відсутність комплексного системного погляду на проблему і ясності розуміння кінцевих результатів настання інформаційних ризиків.

Сутність інформаційного ризику полягає в тому, що це випадкова подія, яка приводить до негативних наслідків в інформаційній системі або інформаційному просторі. Впливаючи на інформаційну систему, в кінцевому підсумку ризики призводять до збитку або збитків у суб'єктів. Розуміння цих обставин становить підвалини щодо можливості страхування інформаційних ризиків.

Під інформаційним ризиком вважатиме можливість настання випадкової події у вигляді викривлення інформації або порушення інформаційного потоку в інформаційній системі (просторі) будь-якого суб'єкту, що приводить до порушення її функціонування, зниження якості інформації нижче допустимого рівня, в результаті яких створюється збиток.

Поняття «інформаційна система» включає в себе всі ресурси суб'єкта страхування, в тому числі і співробітників, які «використовуються» для одержання, зберігання, обробки, передачі і застосування інформації. Тому поняття "інформаційний ризик" включає в себе всі можливі події, які можуть впливати на будь-які ресурси інформаційної системи.

Такий підхід до розуміння сутності інформаційних ризиків дозволяє розглядати проблему протидії ризикам, як проблему системну. Управління інформаційними ризиками виходить на одне з перших місць серед проблем забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання. Це створює засади для визначення вартісного виразу інформаційного ризику, а одтак й можливості його страхування.

Література

- 1) Шумельда Я.П. підручник “Страхування” – К,
- 2) Сербиновский Б.Ю. - Страхование дело. Учебное пособие для ВУЗов. Издание 6
- 3) Ильенкова Н.Д. Методология исследования риска хозяйственной деятельности: Докторская диссертация. – М.: Финансовая академия, 1999. – 282 с.
- 4) Мишель М. Управление информационными рисками// Финансовый директор. –2003. – № 9, стр.64-68.